

Peckovský Kumraus. Lokální varovná bytost jako doklad česko-německé jazykové hranice

Pavel Kracík

„Kumraus“, the being from the town of Pecka, Northeast Bohemia — a local warning creature as proof of the Czech-German language border

No later than at the beginning of the 20th century, the small town of Pecka, located in the foothills of the Giant (Krkonose) Mountains, today part of the district of Jicin, Northeast Bohemia, then in a region on the Czech-German language border, saw the birth of a local warning creature, a children's bugaboo with the unusual name of Kumraus. Its name derives from the imperative form of the German verb "(he)rauskommen", i.e. to go out. The phrase „Komm raus!“ (Come out! Creep out! Come!), at that time used by the local German families to call a bugaboo on naughty children, was passed in the same context into the Czech language milieu, where an otherwise ordinary German imperative form became the awful-sounding proper name of a newly conjured supernatural creature, a bugaboo called Komraus or Kumraus, which came to be used to frighten Czech children. What was typical for this bugaboo was the complete absence of any specific appearance. Adults never told their children how it looked like; Kumraus was only an abstract term, a name that itself sounded frightening and stirred the children's imagination. The bugaboo that could take children and carry them away occurred simultaneously in two roles: either as a supernatural creature closely linked to the dusk and warning children from staying outside when they were not supposed to, or as a bugaboo that came whenever the parents needed and at any time of day. There is evidence of Kumraus being sighted in the dark cellars of family houses, so typical for children's bugaboos. The small town of Pecka is most likely the place where this warning creature originated and is also the main place where it occurs. Although account must be taken of the fact that the folklore tradition did to a certain extent overlap into the surrounding villages, as far as we are aware the creature of Kumraus appears to be a specific phenomenon for Pecka. This was a vital folklore tradition throughout virtually the whole of the 20th century. At the time of the author's field work in 2017–2018, however, the awareness of Pecka's bugaboo remained only a part of the latent repertoire of the last of the local old-timers (a total of 8 stories were told and recorded). From the linguistic point of view, the creature known as Kumraus is not only an interesting case of the remarkable development of a demonic creature, but also evidence of the former Czech-German language border as well as the local German dialect.

Keywords:

bugaboo, supernatural creature, Pecka (town), Novopacko (region), local German dialect, Czech-German language border

Postavy dětských bubáků a strašidel (tzv. *Kinderschrecků*) se vyskytují jako součást dětské kultury od pradávna téměř ve všech civilizacích. Vedle univerzálních postav, které v českém a moravském tradičním folkloru představovaly např. klekánice, polednice, dědek s pytlem, bubák číhající za komínem nebo v temném koutě apod., existovala i celá řada lokálních varovných bytostí, jejichž dřívější výskyt folkloristé

předpokládají v mnoha českých městech a obcích (Janeček 2006: 106). Většina těchto nadpřirozených postav i vyprávění o nich však v minulosti zanikla, aniž by byla písemně zdokumentována, a jsou tak pro moderní výzkum nenávratně ztraceny. O to cennější se v tomto ohledu jeví případy, kdy se terénním sběrem podaří zachytit doklady doposud živé folklorní tradice sahající svými kořeny minimálně k počátku 20. století. K jednomu takovému objevu došlo v rámci folkloristického výzkumu realizovaného autorem článku v letech 2017–2018 v městečku Pecka (okres Jičín) a mezi vytipovanými respondenty v oblasti Novopacka v severovýchodních Čechách. Výzkumem se podařilo zachytit celkem 8 vyprávění o „Kumrausovi“ — dětské varovné bytosti místně spjaté s městečkem Peckou, jejíž neobvyklé jméno navíc prozrazuje velmi zajímavé jazykové pozadí geneze této numinózní postavy.

ZÁPISY VYPRÁVĚNÍ A JEJICH PASPORTIZACE

1) „Kolem hradu, když jsem byla malá, chodil Kumrauc. Tím nás strašila moje teta, abychom byli včas doma: ‚Koukejte jít domů, už se stmívá, přijde Kumrauc!‘ Jak měl Kumrauc vypadat a co to vlastně bylo, to sme nikdy nevěděli. Já ani vůbec netuším, co to slovo znamená. Ale když se takhle sešerívalo, to Bohuška vždycky říkala: ‚Musíte jít domů se sousedovejma dětma, bude chodit Kumrauc!‘“

*Irena Pačesná, *1950 Pecka, vyučená, zámečnice/soustružnice, bytem Pecka čp. 19, záznam 17. 11. 2017.*

Respondentku v dětství (v průběhu 50. let 20. století) strašila Kumraucem její teta Bohuslava Hubeňáková, roz. Marksová (1924–2014), sestra její maminky. Ta sice prožila aktivní život jako pracovnice uranových dolů v severních Čechách, ale na stáří se z Liberce přestěhovala zpět do rodného domu na Pecku. Jelikož se Bohuslava Hubeňáková rovněž narodila v domě čp. 19, je nanejvýš pravděpodobné, že postavu Kumrauce obcházejícího hrad znala už z dob svého dětství (přelom 20. a 30. let), neboť jak se v průběhu tohoto výzkumu opakovaně prokázalo, dospělí nezřídka rádi strašili malé děti stejným bubákem, jehož se oni sami báli ve svém dětství. Bohuslava Hubeňáková tak nejprve v 50. letech strašila Kumraucem svoji neteř Irenu a v druhé polovině 70. let a první polovině 80. let postupně všechny tři děti Ireny Pačesné.

Zprvu by se mohlo zdát, že v případě Kumrauce máme co do činění s hradním strašidlem nebo alespoň s dětským bubákem, jehož výskyt je místně omezen na bezprostřední okolí hradu. Ve skutečnosti však mezi touto numinózní postavou a hradním areálem neexistuje žádná genetická souvislost, stejně jako Kumrauc není fixován k hradu jako takovému. Pravým důvodem jeho výskytu je lokalizace domu čp. 19 přímo pod hradem, neboť jakožto dětské strašidlo využívané rodiči k výchovným a disciplinačním účelům se vždy přirozeně vyskytuje v místě bydliště a dětských her.

2) „O Kumrajsoj nám vyprávěla naše babička, ta bydlela tady vedle v tom domečku (čp. 154). A když měli rodiče odpolední a mě s bráchou hlídala doma (čp. 153) babička, tak nás vždycky večer nahnala do postele a řekla: ‚Tak a koukejte chrápat, nebo na vás přijde Kumraus a sežere vás!‘“

Babička nám neříkala, jak ten Kumraus vypadá, ale já, jak sem ležela v posteli a koukala nahoru do okna, tak sem si ho představovala jako nějakou velikánskou černou kočku a furt sem to tam na tom okně strachy vyhlížela, jestli to tam neleze.“

*Irena Kmínková, *1950 Pecka, vyučená, tkadlena, bytem Pecka čp. 153, záznam 17. 1. 2018.* Babička Ireny Kmínkové, Františka Pohlavová (nar. 1894), jež v druhé polovině 50. let takto strašila Kumrausem svoji vnučku Irenu, byla rodačka z Radkyně, ale většinu svého života prožila na Pecce, odkud pocházel její manžel. S tradicí o Kumrausovi se nejspíše seznámila až po svatbě s příchodem na Pecku, tedy nejpozději koncem 2. decennia 20. století.

3) „Mamka vždycky říkala: ‚Přijde na tě Kchumraus a sebere tě!‘ Měla to být nějaká postava, ale jakého rázu, to vůbec nevím. Maminka k tomu nic neříkala, pouze mě tímhle strašila, že si mě veme Kchumraus. Strašila mě tím obecně, ne že by to bylo vysloveně vázáno třeba na večer. Nebylo to ani specifikováno nějakou podobou, to bylo pouze nějaké strašidlo. Ani já si nevytvořil žádnou podobu, pouze ten výraz naháněl strach sám o sobě.“

*Jaroslav Stárek, *1929 Pecka, SŠ, projektant ústředního vytápění, bytem Pecka čp. 102, záznam 24. 7. 2017.*

Maminka Jaroslava Stárka, Josefa Stárková, roz. Vokatá (nar. 1905), byla rodačka z Pecky a strašidlo Kumrause znala s největší pravděpodobností již ze svého dětství, tedy z období počátku druhého decennia 20. století. Informátor vyslovuje jméno démonické bytosti s výraznou aspirací, tedy „kch“.

4) „My sme říkali Komraus. Tím mě strašila moje babička — tatínkova maminka —, to byla taky Peckovačka. Babička pocházela z Bělé u Pecky, ale celý život prožila tady na Pecce. A když jsem jako malá zlobila, tak mi říkala, že přijde Komraus, sebere mě a vodnese si mě. Tehdy jsme ještě bydleli na náměstí, co je dnes cukrárna (čp. 11). Já si Komrause sama představuju jako nějakýho starýho nepříjemnýho dědka v kabátě nebo klobouku. Ale to sem si takhle představovala já sama, nepamatuju se, že by babička někdy říkala, jak ten Komraus vypadá. A my sme s tím potom s manželem strašili i naše děti: ‚Zavolám na tě Komrause!‘ nebo: ‚Přijde Komraus!‘ Zkrátka jak bylo potřeba, tak chodil Komraus. Ale vnoučata už s tím nestrašíme, ty by se tomu už nejspíš smály (smích).

A já si bezpečně pamatuju, že jsme Komrausem strašili ještě Vítu Červenkového, když byl malej. Von byl takový živý dítě, a když byl jednou tady u nás u baráku (čp. 287), tak Karel zatukal tadyhle sklepním vokýnkem a my sme mu řekli, že tady je Komraus. A von se bál, že máme Komrause ve sklepě.“

*Eva Machková, *1944 Pecka, VŠ, učitelka, bytem Pecka čp. 287, záznam 10. 1. 2018.*

Podobně jako v rodině Pačesných (č. 1), jsme i u Machkových svědky využívání dětského bubáka k výchovným účelům minimálně přes dvě generace. Koncem 40. let se paní Eva Machková coby malá dívka bojí Komrause pod vlivem působivého vyprávění své peckovské babičky Marie Horynové a sama pak v 70. letech společně se svým

manželem využívá tutéž nadpřirozenou bytost k umravňování vlastních dětí. Ještě v druhé polovině 80. let potom manželé Machkovi strašili Kumrausem peckovského chlapce Vítězslava Červenku (*1981).

Babička informatorky, Marie Horynová, roz. Bochová (1878–1963), rodačka z Bělé u Pecky, se provdala za krejčího Jana Horynu z Pecky v roce 1901. Tradice o dětském peckovském strašidle k ní tedy přešla nejpozději koncem prvního nebo počátkem druhého decennia 20. století ze strany jejího manžela, popř. jeho rodičů, kteří byli rovněž peckovští rodáci.

5) „Kumrause znám z vyprávění mojí maminky. Ona mě tím ale nestrašila, jenom mi o tomhle dětském strašidle vyprávěla, když jsem byla menší. Pamatuju se, že Kumraus chodil pro zlobivé děti. Jak to mělo vypadat, to mi maminka nikdy neřekla. Myslím si ale, že tím Kumrausem se strašilo jenom na Pecce.“

*Jana Typltová, *1940 Jičín, SŠ, zdravotní a rehabilitační sestra, od roku 1945 bytem Nová Paka, záznam 3. 2. 2018.*

Maminka Jany Typltové, Anna Šturmová (nar. 1908 Pecka) žila na Pecce do svých zhruba 17 let, proto nemůže být pochyb, že postavu Kumrause poznala během svého dětství, tedy v období druhého decennia 20. století.

6) „Kumraus! Toho jsme měli doma (smích), to bylo domácí strašidlo. Ale já jsem se ho strašně bál! Na Pecce, tam co sme bydleli (čp. 58), to je barokní budova a v ní je klenu-
tej sklep, do kterého se jde po strmejch schodech dólu a pak se to ještě různě zatáčí,
a když sem zlobil, tak prásk, hodili mě tam a: ‚Kumraus si tě sebere!‘ A já sem byl ze-
lenej strachy. Maminka mě tím takhle strašila.

Jak Kumraus vypadá sem nevěděl, to mi samozřejmě nikdo neřek a ani to nebylo třeba, to stačilo do tmy strčit malýho kluka a říct: ‚Kumraus si pro tebe přijde!‘, a byl jsem hodnej a brečel jsem za dveřma. Vono když se bojíte, tak člověk nemá vůbec čas si něco představovat.

Naši kluci taky vyzvídali, když jsme je tu měli na prázdninách, tak chtěli vědět co ten Kumraus. My tím naše vnuky taky strašili, když zlobili. Ještě před třema lety toho malýho Míšu, když byl ve druhý třídě. Když takhle za mnou chodil dólu do dílny a byl vodevřenej sklep, tak hned: ‚Dědo, tam je Kumraus?‘ (smích). A my mu vždycky říkali: ‚Seš hodnej, tak tady není. Když budeš zlobit, tak sem přijde.‘

Ale ten sklep na Pecce byl teda hodně strašidelnej. Von je strašidelnej ještě teďka, to je takhle strmě dólu, takhlen, takhlen (rukou ukazuje klikatění sklepa) a teď je to takhle dlouhý. Von není velkej, ale je strašidelnej, to jako jo! Víte co, když tam vodevřete ty dveře a teď ta plíseň, teď to na vás zavane, tak to vůbec. Ale tím Kumrausem se strašilo snad jen na Pecce, já jsem se s tím v životě nikde jinde nesetkal. Já sem to bral, jako že tam patří, že tam je, že se do toho barokního baráku hodí (smích).“

*Josef Hetfleisch, *1946 Varnsdorf, SŠ, technický kontrolor, bytem Nová Paka, záznam 24. 2. 2018.*

Respondent bydlel na Pecce v barokním domě čp. 58 od roku 1952 a prožil zde část svého dětství. Jeho vzpomínky tedy spadají do období kolem poloviny 50. let 20. sto-

letí. Respondentova maminka, Milada Hetfleischová, roz. Posltová (nar. 1913 Pecka), znala postavu Kumrause ze svého dětství, proto lze existenci dětského strašidla klást opět minimálně do 2. decennia 20. století.

V případě rodiny Hetfleischových můžeme sledovat dosud nejpozdější využití tohoto dětského bubáka k disciplinačním účelům, neboť Kumrausem strašili své vnuky ještě v roce 2015. Tradice již ale není místně spjata s mateřským prostředím městečka Pecky, nýbrž byla rodinným mezigeneračním podáním přenesena do Nové Paky, vzdálené 6 km západně od Pecky.

7) „To vždycky náš táta říkal Chumraus. Ten zas říkal Chumraus — Ch. Já nevím, co to jako mělo znamenat, ale když sme byli malý, tak vyprávěl vždycky ňáký takový, ale to člověk už nepamatuje.“

*Petr Rejč, *1961 Pecka, vyučený, instalatér, bytem Pecka čp. 165, záznam 2. 5. 2018.*

Je opět nade vší pochybnost, že otec informátora, František Rejč (nar. 1922 Pecka čp. 165), znal dětské strašidlo již z dob svého dětství (20. léta 20. století), kdy mu o něm nejspíše vyprávěl jeho tatínek (informátorův dědeček) Vilém Rejč (1882–1958), rovněž peckovský rodák.

V případě této formy jména démonické bytosti „Chumraus“ dochází k elizi iniciálního „k“ a slovo tak začíná fonémem „ch“, který měl původně pouze aspirační funkci.

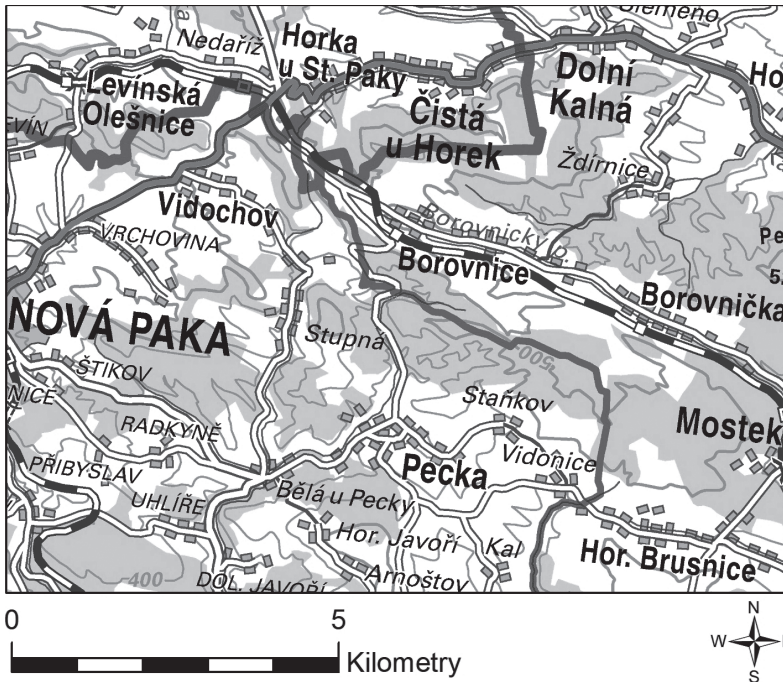
8) „Tím dřív strašili děti, Kumrausem, že je ve sklepě jenom, že jo, jinak nic víc. Ty malý děti byly vyděšený z toho, že on je ve sklepě a bály se sklepa nebo chodit do sklepa, a zabíralo to na to, když nechtěly spát, tak pak spaly jak špalky. Kumraus prostě bydlel ve sklepech.“

(Měl Kumraus nějakou podobu?)

„Ne, vždycky jenom jakoby hlas, jako břichomluveckej hlas, já nevím, jak bych vám to řekl. V druhý polovině 90. let, to sme ještě bydleli ve Stupný a moje děti byly malý, tak 3–4 roky, tak jsem je vždycky držel v náručí a říkám: ‚Tak jdeme za Kumrausem.‘ Otevřel jsem dveře do sklepa, tam byla tma, já říkám: ‚Kumrausi, jseš tady?‘, a pak koutkem pusy jsem vždycky říkal: ‚No to víš, že jsem tady. Copak se děje?‘ ‚No tady mám holčičku a zlobí.‘ No děti vyplašený a tím to končilo, že jo.“

*Stanislav Koudelka, *1971 Stupná, vyučený, klempíř, bytem Vidonice, záznam 16. 9. 2018.*

Respondent byl s touto folklorní tradicí prvně seznámen až v polovině 90. let jako dospělý. Kdo konkrétně mu o dětském strašidle vyprávěl, si ale nepamatuje a jako možné informátory uvádí hned tři osoby. Jeho vyprávění tak obecně dokládá přesah folklorní tradice do okolních obcí, resp. do Stupné, ovšem kdy přesně mohlo k tomuto rozšíření dojít, nelze upřesnit.

OBR. 1 Pecka a okolí. Výřez ze Základní mapy ČR 1:200 000, © ČÚZK.

LOKÁLNÍ NĚMECKÝ DIALEKT V LIDOVÝCH HUMORKÁCH

Naprostá většina dotazovaných pamětníků správně postřehla německý původ jména numinózní bytosti. Až do konce druhé světové války představoval mikroregion Pecovska oblast česko-německého jazykového rozhraní. Tuto česko-německou jazykovou i etnickou hranici přirozeně nesmíme vnímat jako ostrou, zřetelně dělící linii mezi dvěma odlišnými, etnicky zcela homogenními oblastmi, nýbrž jako relativně širokou zónu, v níž se obě etnické skupiny i jejich atributy vzájemně různou měrou prolínaly a docházelo mezi nimi k vysoké míře sociální interakce (Siwek 1996; Týž 1999). V řadě obcí žilo české a německé obyvatelstvo pospolu, existovaly tu smíšené česko-německé rodiny a mnoho občanů znalo oba jazyky. Sousední obce Stupná (2 km severozápadně od Pecky), Vidochoň (4,5 km severozápadně od Pecky) a Borovnice (3 km severně od Pecky) již byly osídleny německou většinou, což sehrálo neblahou roli při zaboru sudetského území po podepsání Mnichovské dohody na podzim 1938 (Turčín 2001: 1, 7). Rámcové geografické vymezení česko-německé jazykové hranice tak představuje pomyslný oblouk, jenž od západu (Bělá u Pecky, Štikov, Stupná) obkružuje Pecku po severní straně (Nedaříž, Vidochoň, Borovnice, Borovnička) až k východně položené Horní Brusnici (obr. 1). Toto geografické vymezení jazykového rozhraní ostatně zachycuje i Josef Štefan Kubín v úvodu ke svým *Lidovým povídkám z českého Podkrkonoší: Úkrají východní*:

„Ovšem povídka se nenajde všude, kam zavítáš, jeť její tlumočník vlastně již lidovým básníkem — a ten se také rodí. Proto, ač jsem pobyl téměř ve všech místech tohoto úkrají, mnohdy i dlouho úsilně pátraje, vyšel jsem na prázdno. (...) Tradice kolem Pecky je pak vůbec chudší, mnohé zdejší vesničky byly ještě nedávnm v područí německém, ba Štikov padl teprve po převratě. (...) Jiné horní obce jsou v samém sousedství německém, k Třebihošti přiléhá Zvičina (Switschin), k Vidonicům vášnivá a nepokojná Brusnice, severně pak obmyká náš kraj Borovnice, Stupná a Bítouchov (Vidochov — pozn. autora), jež se dlouho ještě nepodaří vypáčiti.“

(Kubín 1926: 4–5).

Smíšené jazykové prostředí mělo podíl na zformování lokálního německého dialektu, pro nějž bylo charakteristické mísení německých a českých slov, dále pak časté komolení výrazů a s tím související velmi špatná srozumitelnost. Místní němčina se proto stávala vděčným námětem humorných lidových vyprávění, z nichž některé — a pro náš výzkum dnes již prakticky unikátní — zaznamenal pedagog, osvětový pracovník a spisovatel František Číp ve své sbírce *Pověsti, pohádky a lidový humor na Novopacku*, vydané poprvé v roce 1927. S ohledem na jedinečnost těchto záznamů i jejich vypovídací schopnost si dovoluji první povídku ocitovat v úplnosti a druhé vyprávění z jeho převážné části.

První příběh nazvaný „Podivná řeč“ reprezentuje pro český folklor příznačný cyklus vyprávění o putování Ježíše Krista se svatým Petrem po světě:

„Je tomu již hezky dávno, co chodil po světě Ježíš se svým společníkem Petrem. Tenkrát nebylo pohodlné cestování; cesty byly špatné, samá houština a hloží. Jednou šli spolu od Pecky ku Pace. Petr byl mrzut, pot se mu s čela jen lil a zůstával stále pozadu. A nebylo naděje, že se někde brzy zastaví. Petr si vymýšlel všelijaké věci, ale Mistr mu neodpovídal. ‚Pane, je na světě také taková řeč, které nikdo nerozumí?‘

‚Proč se ptáš, Petře?‘

‚Jen tak jsem si vzpomněl, mrzutě povídá Petr. ‚Chtěl bych ji uměti.‘

A šli dále.

Za chvíli začal Petr zase:

‚Ty to, Pane, přece musíš vědět, vždyť prý jsi vševědoucí. Je taková řeč?‘

Pán zase chvilku mlčel a potom řekl zvědavému:

‚Je.‘

‚Chci se jí naučiti, Pane!‘

‚Dostane se ti toho, ale nenaříkej pak na mne! Dělán jenom to, co sám chceš.‘

Došli na kopeček na malou lesní mýtinu; páslo se tam několik koz. Z okraje lesa ozývalo se chrápání, jako když pilou řeže. Šli po zvuku a uviděli statného chlapa. Byl rozkulen v trávě, ruce měl založeny pod hlavou a chrápal.

‚Petře, ten umí řeč, které nikdo nerozumí. Vzbuď ho a řeči se nauč!‘

Petr zaklepal chlapem.

Ustalo chrápání, chlap zívá, až mu bylo viděti do žaludku, protřel si pohodlně oči a pak hněvivě zavrčel jako kousavý pes:

„Vás vilstduden ha, du luda, du?“ (Co pak chceš, ty lumpe, co?)

A když Petr neodpovídal, pokračoval chlap rozhorleně dále:

„Varum hóstumi gevokaha?“ (Proč jsi mne probudil?)

Petr v úžasu odskočil od chlapa, neboť téhle řeči skutečně nerozuměl, a přece prošel již hezký kousek světa a i německy se naučil. Pán jenom se usmíval a řekl důrazně:

„Zapamatuj si dobře, co ti povídá; to je první část řeči. Až tudy zase půjdeme, budeš se učit dále.“

A pokračovali ve své cestě. Petr se z prvního úžasu brzy vzpamatoval. Umínil si, že se přesvědčí, zdali Mistr mluví pravdu. Opakoval si stále oslovení chlapovo a skutečně se brzy přesvědčil. Přešli Štikov a zahrnuli do kraje. V Heřmanicích šel Petr do chalupy nakoupiti mléka; spustil hned u dveří:

„Vás vilstuden ha, du luda, du? Vórum hostumi gevokaha?“

„Co je to za chlapa? Mluví jako Štikovák“ — A vyhodili ho. Ne lépe se mu dařilo v ostatních chalupách. Nemohl nakoupiti ničeho.

Vrátiv se pravil:

„Té řeči skutečně nikdo nerozumí.“ A pak byl se svou řečí spokojen.“

(Číp 1927: 885–886).

Výmluvná je i ukázka z vyprávění „Štikov“, nazvaného podle obce ležící 5 km západně od Pecky:

„Jaká byla stará štikovská němčina, přesvědčil se sám Petr. Jenom ještě několik ukázek z řeči starých. Štikovští chodívali v postě do novopackého kláštera modlit se křížovou cestu. Modlitby říkali tolerantně takto: ‚Jesum Christum zum Pilatn vedn, přeukrutně Šloga gán.‘ (Ježíši Kristu, vedenému k Pilátovi, dán přeukrutně políček‘). Ještě před několika málo desítkami let mohli jste slyšeti zajímavé rozprávky. Otec praví např. nadějnému synkovi, jemuž nedrží hřebíček ve shnilém plotě: ‚Ala naga hola na!‘ A maminka volá na svou Ančí: ‚Anka, liga strenka in der tráva a mocha brenka zu; z chalupa Ferda Krenka kuma buchta chlamst.‘ (Anka, polož provaz do trávy a zavři branku; přijde z chalupy Ferda Krenkův a sní buchty‘).

Ostatně ono to s tou němčinou nevypadalo v jiných osadách o mnoho lépe. Tak např. následující příhoda stala se bělskému (obec Bělá u Pecky — pozn. autora) vůdci poutníků, jež vodil do Nové Paky a jimž předříkával německy, neboť Bělá byla také poněmčenou vsí. Primus Sobotka ji připisuje jiné osadě, ale neprávem. Tedy o jedné pouti při horlivém předříkávání zpozoroval, že jeho žena má povolený uzel na zádech. I zvolal na ni:

„Andla, hosta ronca ufa.“ (Ančko, máš rozvázaný ranec!)

A pobožný dav opakoval, neboť se to napomenutí hodilo do noty. To se ví, že je hned zakřikl, ale nemyslíci opakovali zase po něm:

„Nyta sú, nyta sú! Andla, mochta ronca zu!“ (Ne tak, ne tak! Ančko, zavaž si ranec!)

(Číp 1927: 886–887).

Na poslední zlomky folklorní tradice dříve tolik hojných humorných vyprávění s námětem lokálního německého dialektu se autorovi článku podařilo narazit i v rámci jeho terénního folkloristického výzkumu. Zvláště zajímavé jsou dva záznamy, dokumentované u 91letého pamětníka Františka Pavla (*1927 Kal u Pecky, vyučený, strojní zámečnick, bytem Nová Paka, záznam 9. 7. 2018), které jsou svým původem poměrně staré. První záznam má narativní charakter a prezentuje klasickou ukázkou dobové humorky vycházející z reálných událostí:

„To už děda Zlatníků, když takhle vzpomínal, že Trejbal v Arnoštově, že tam přišel ze Stupnejho (Stupná — pozn. autora) něco si vypučit, voni to tam byli tesaři většinou. A přišel a chtěl vrták si vypučit. A říkal: ‚Věrtel, věrtel.‘ No a věrtel to byla zase nádoba, že jo, 25 litrů nebo kolik. A tak ten mu přines tu věrtel, co se měřilo vobilí. (smích)

„To já ne věrtel, já vjórták na plot macha.‘ (smích) Jako že dělá plot a potřebuje si vyvrtat nějaký díry.“

Druhý, rozsahem krátký záznam je pro změnu cenným dokladem variability lokálního německého dialektu v rámci mikroregionu Peckovska:

„To byli Němci. Stupná a Brusnice. A ty dva Němci se už nedomluvili. (smích) Těm to dalo problémy, aby se po německu vůbec domluvili na něčem. (smích) Tak se to tam komolilo, drmolilo, protože tam bydleli Češi mezi tím.“

Přítom vzdálenost mezi Stupnou (2 km severozápadně od Pecky) a Horní Brusnicí (4 km východně od Pecky) činí pouhých 6 km vzdušnou čarou.

Třetí záznam pochází od již výše zmiňovaného pamětníka Jaroslava Stárka (*1929, záznam 24. 7. 2017). Výrok v jeho krátké vzpomínce byl nejspíše vkládán do úst některému z místních úslužných obchodníků:

„Byla celá řada výrazů takových poloněmeckých-poločeských, já vzpomínám na tu stupenskou němčinu, to je taky zajímavý. Třeba: ‚Kchommen sie wieder Frau, pomálých neopadálých,‘ to je taková kombinace češtiny a němčiny: ‚Přijďte opět, paní, ale běžte pomalu a neupadněte.‘“

Poslední, čtvrté vyprávění, pochází od již rovněž zmiňovaného pamětníka Josefa Hetfleische (*1946, záznam 24. 2. 2018):

„Víte co, já to ještě pamatuju, když jsme chodili do Stupný, tam se mluvilo tzv. stupenskou němčinou. A děda, František Poslt, ten to uměl, a když někdy se takhle bavili s máti, tak ze srandy, tak si pamatuju, že ji říkal: ‚Anka, kom tanca, já ti něco šprechtnem. Anka, pojd tancovat, já ti něco řeknu.‘“

Je zajímavé, že prakticky všichni informátoři hovořili v souvislosti s lokálním německým nářečím jako o tzv. stupenské němčině, což je dáno nejen německým charakterem této obce, ale především těsnou blízkostí Stupné vůči městečku Pecka

a tím i souvisejícími úzkými sociálními, společenskými, hospodářskými a kulturními vazbami.

Závěrem je třeba upozornit na podstatnou skutečnost, že obdobně jako byl ve zdejší oblasti lokální německý dialekt ovlivňován češtinou, pronikaly zde do českého jazyka rovněž četné germanismy, resp. zkomoleniny německých slov. Výmluvně to v kapitole „Lidové nářečí na Packu“ v rámci druhého svazku monografie *Novopacko* postihuje Jindřich Lejdar:

„Okres novopacký leží na samém rozhraní národnostním, a tu vlivem němčiny vloudily se do řeči lidové četné jazykové zkomoleniny, které čistotu její porušují. Neuvádíme jich zvláště, neboť jsou dostatečně známy. Za to je potěšitelným zjevem, že působením školy tyto kazimluvy mizejí. Jen ještě v názvosloví řemeslném jest třeba pronikavějšího úsilí o ryzost jazykovou.“
(Lejdar 1927: 831).

Lze se však právem domnívat, že používání zkomolených německých výrazů v českém jazykovém prostředí na Novopacku nedosahovalo zdaleka takové nesrozumitelnosti, ani nevyznávalo natolik směšným způsobem, jako tomu bylo v případě místního německého nářečí.

ETYMOLOGIE JMÉNA DĚTSKÉ VAROVNÉ BYTOSTI

Předchozí kapitola věnovaná lidovým humorným vyprávěním s námětem lokálního německého dialektu měla za cíl plasticky přiblížit specifika jazykového prostředí, v němž se zrodila dětská varovná bytost s pozoruhodným jménem Kumraus. Jestliže formy Kumraus, Kchumraus, Kumrauc nebo Chumraus dávaly částečně tušit původní smysl německých slov, potom tvar Komraus již neponechává prostor k sebemenším pochybnostem. Jedná se totiž o formu nezkomolenou a možná i původní, na jejímž základě můžeme genezi dětského strašidla snadno zrekonstruovat. Jeho jméno vzniklo z rozkazovacího způsobu německého slovesa (*he*)*rauskommen* — *vyjít ven*. Imperativ „Komm raus!“ značí toliko co „Pojď ven!, Vylez ven!, Vylez!“ Sousedství *Komm raus*, jímž se v místních německých rodinách přivolával na nezbedné děti bubák, přešlo ve stejném kontextu do českého jazykového prostředí, kde se z běžného německého imperativu stalo strašidelně znějící vlastní jméno nově vzniklé nadpřirozené bytosti, bubáka Komrause, kterým byly posléze strašeny české děti.

Přirozeně se nabízí myšlenka, že prvotní formu jména numinózní bytosti představuje spisovný tvar Komraus, u něhož předpokládáme teprve následné komolení. Mohlo tomu však být i jinak. Již několikrát naznačená nejistota ohledně primární podoby jména peckovské varovné bytosti pramení ze zápisu vyprávění, jež v roce 1923 zapsal Josef Štefan Kubín u 6letého rolníka Josefa Markse (1862–1939) ve Lhotě u Pecky (dnes součást městyse Pecka) a které publikoval v *Lidových povídkách z českého Podkrkonoší: Úkrají východní* pod číslem a názvem „101. Z doby roboty“.

Vyprávěčův dědeček přijde pozdě na robotu, za což musí jako pokutu přinést v neděli na peckovský zámek tolar, jinak mu hrozí pětadvacet ran. Je z toho celý nešťastný,

dokonce ženu přemlouvá, že spolu raději utečou. Když jde posléze s konví pro vodu, aby napojil koně, spatří na kamenné obrubě studny sedět vetchého stařečka, jenž se ho zeptá na jeho trápení. Poté, co mu nešťastník vylíčí svůj osud, daruje mu stařeček tolar. Na dědečkovu otázku, kdy a jak mu má zapůjčený peníz vrátit, stařeček odpoví, že až bude jednou tolar mít, má přijít na stejné místo ke studni a zavolat: „Honzo zumr hór, kchumr aus!“

Jakmile dědeček přijde v neděli na zámek a předá panskému drábovi Zumrovi tolar, chytne drába hotové šílenství, a poté, co ho bláznivého svážou jako divoké zvíře, ozve se rána jako z děla a dráb zmizí pryč. Od té doby mají všichni robotníci klid. Když se později dědečkovi podaří obstarat tolar a chce jej smluveným způsobem vrátit, ozve se z hloubi studny jen: „Kchum ný, kchum ný!“, a pro tolar si nikdo nepřijde. (Kubín 1926: 144–145, Kubín 1971: 156).

Když se Jaromír Jech vydal o půl století později po stopách Kubínových vypravěčů, zaznamenal roku 1969 u dcery Josefa Markse, paní Anny Pospíšilové ve Vidochově, variant vyprávění jejího otce. Namísto vetchého stařečka u studny v něm vystupuje malý chlapíček v zelené kazajčice a červených kalhotkách, sedící u potoka, který má být přivolán prakticky identickým zvoláním: „Honza zumr hózu, kchumr aus.“ (Jech 1971: 441–442).

V mezinárodní klasifikaci nese syžet označení ATU 822* *The Mythical Creditor* (Uther 2011: 462) a je primárně spojen s postavou čerta. V českém prostředí se v roli mytického věřitele naopak nejčastěji objevuje vodník, proto i v *Katalogu českých demnologických pověstí* Jana Luffera najdeme typ 5.B.130 Vodník půjčí peníze (Luffer 2014: 179). Kromě toho nalezneme syžet i v krakonošovské tradici (typ Luffer 5.A.320 *Horský duch je nápomocný chudým lidem* — Luffer 2014:171; konkrétní odkazy na literaturu viz Jech 1971: 441 — pozn. k číslu 101; týž 2008: 112–113, 131–133, 343, 351–354).

V obou námi diskutovaných variantách jde zjevně o vodníka, jenž ke svému přivolání používá zvolání v německém jazyce. Jaromír Jech rozvíjí diskusi o možném významu této věty. V souladu s vypravěčem spatřuje ve tvaru „zumr“ jméno panského drába. Pro tvar kchumr aus potom nabízí hned dva výklady. První hledá ve spisovném „kummer aus“ tzn. konec trápení, čímž by vodník předjímal, co se stane, tedy Zumrovu smrt. Současně připouští výklad slov jakožto imperativu „komm heraus“, jímž má hospodář vyvolat z vody dědečka-vodníka a s čímž by i významově korespondovalo vodníkovo pozdější volání „Kchum ný, kchum ný“, tzn. „Ich komme nie“, tedy „Nikdy nepřijdu, nikdy nepřijdu.“ (Jech 1971: 442).

Autor tohoto článku se domnívá, že již sám vypravěč Josef Marks, stejně jako později jeho dcera Anna Pospíšilová, německému zvolání zcela nerozuměl a z jemu nejasného tvaru zumr mylně vytvořil osobní jméno panského drába Zumra, čímž přirozeně ovlivnil interpretační rovinu, po níž se Jaromír Jech ubíral. Za nejpravděpodobnější spisovnou podobu německé věty „Honzo zumr hór, kchumr aus!“ tak autor tohoto článku shledává „Honzo, zu mir hören, komm raus!“, tedy „Honzo, poslouchej/slyš má slova, vylez ven!“, na což vodník v souladu s ustáleným syžetem později odpovídá, že již nepřijde.

Stěžejní je pro nás ale skutečnost, že ve vyprávění zaznamenaném počátkem 20. let 20. století v českém jazykovém prostředí a v těsném sousedství, resp. prakticky již v rámci městečka Pecky, zaznívá velmi pravděpodobně nářeční tvar „Kchumr

aus“. Navíc s výraznou aspirací „kch“, jež mohla být pro lokální německý dialekt příznačná, čímž by se i vysvětloval výskyt dokumentovaných forem Kchumraus a Chumraus.

Primární formou jména peckovského bubáka tak mohl být nářeční tvar Kchumraus/Kumraus, jenž je i v rámci autorem dokumentovaných vyprávění vůbec nejfrekventovanějším. V takovém případě by forma Komraus představovala spisovnou variaci již existujícího jména, jejíž původ je ale rovněž velmi starý (viz pasportizace č. 4). Který z tvarů představuje primární formu jména dětské varovné bytosti tak nelze za současného stavu pramenné základny jednoznačně rozhodnout. Autor článku se čistě hypoteticky přiklání ke druhé možnosti, tedy ke tvaru Kumraus.

PODOBA VAROVNÉ BYTOSTI

Důležitým prvkem obsaženým ve všech dosud sebraných vyprávěních je naprostá absence snahy dospělých osob jakkoliv konkretizovat Kumrausovu podobu. Rodiče, tety, babičky zkrátka necítili nejmenší potřebu malým dětem strašidlo nějak popisovat. Bubák opravdu nemusí mít nutně konkrétní podobu, může to být pouze prázdný pojem asociovaný s temným koutem, jenž podněcuje zjitřenou dětskou mysl k vlastní obrazotvornosti, nebo naopak děsí onou nepopsanou a jen intuitivně tušenou hrozivostí. I v případech, kdy má dětské strašidlo jasně určenou podobu, může být tato barvitě vykreslena do hrůzostrašných detailů, stejně jako může být tajemně zamlčena nebo jen naznačena, což bývá mnohdy odvislé od fantazie a založení konkrétního vypravěče. Ovšem fakt, že Kumraus nenabyl konkrétní podoby hned v sedmi různých rodinách, byl dán zřejmě skutečností, že tato lokální nadpřirozená bytost žádnou konkrétní podobu neměla! Byl to pouze abstraktní pojem, jméno nahánějící hrůzu při pouhém vyslovení. Jaroslav Stárek k tomu říká: „Nebylo to ani specifikováno nějakou podobou, to bylo pouze nějaké strašidlo. Ani já si nevytvořil žádnou podobu, pouze ten výraz naháněl strach sám o sobě.“ A Josef Hetfleisch trefně hovoří ve stejném duchu: „Jak Kumraus vypadá sem nevěděl, to mi samozřejmě nikdo neřek a ani to nebylo třeba, to stačilo do tmy strčit malýho kluka a říct: ‚Kumraus si pro tebe přijde!‘, a byl jsem hodnej a brečel jsem za dveřma. Vono když se bojíte, tak člověk nemá vůbec čas si něco představovat.“

Vše tak bylo nejspíše záměrně ponecháno na dětské fantazii, která, jak jsme mohli vidět výše, v některých případech sama kreativním způsobem dotvořila Kumrausovu podobu do formy černé kočky nebo nepřijemného dědka v klobouku a kabátě, a jindy se naopak spokojila pouze s nesrozumitelným jménem, jež nahánělo dostatečný strach samo o sobě. Absence konkrétní podoby do značné míry zrcadlí okolnosti Kumrausova zrodu a zdá se být charakteristickým rysem této nadpřirozené postavy. Nelze samozřejmě vyloučit existenci vypravěčských situací, během nichž Kumraus v podání dospělých přeci jenom nabýval nějaké konkrétní podoby. Autor článku je však přesvědčen, že se mohlo jednat pouze o ojedinělé případy, kdy mělo vykreslení dětského bubáka spíše individuální charakter, než že by se jednalo o ustálenou, obecně rozšířenou a kolektivně sdílenou podobu.

V průběhu 20. století peckovský Kumraus vystupoval paralelně ve dvou polohách. Buďto představoval jakýsi ekvivalent klekánice, tedy bytost úzce spjatou se soumrakem a varující děti před pobytem venku v zakázaný čas (č. 1, 2), nebo bubáka přicházejícího dle momentální potřeby rodičů kdykoliv během dne (č. 3, 4, 6, 8). Strašidlo mohlo děti nejčastěji sebrat a odnést (č. 3, 4, 6), v krajním případě je na místě sežrat (č. 2), neméně hrozivá byla ovšem představa pouhého výskytu obávaného bubáka, ať už obcházel zdejší hrad (č. 1), nebo sídlil ve sklepech rodinného domu (č. 4, 6, 8). Ostatně situování Kumrause do zčernalých sklepních prostor, dokumentované hned ve třech případech, je pro dětské bubáky sídlící v temných koutech více než příznačné. Navíc koreluje se skutečností, že strašidlo nemá podobu, jež je nahrazena pocitem amorfního nebezpečí číhajícího v již tak děsivé černé tmě podzemní místnosti.

DOBA A MÍSTO VZNIKU FOLKLORNÍ TRADICE

Téměř všichni oslovení respondenti byli s touto folklorní tradicí konfrontováni ve svém dětství. Naprostá většina z nich je peckovskými rodáky, kromě Jany Typltové (č. 5), která však slyšela o Kumrausovi od své maminky, jež se narodila a vyrůstala na Pecce. S Peckou jsou ostatně spojeny všechny osoby, jež těmto respondentům jako malým dětem vyprávěly o Kumrausovi. Většina z nich se na Pecce narodila (č. 1, 3, 5–7), ve dvou případech se ženy přivdaly (č. 2, 4). Autor článku proto pracuje s premisou, podle níž tyto osoby znaly folklorní tradici o Kumrausovi buďto ze svého dětství (platí v případě peckovských rodáků), nebo s ní přišly do styku v dospělosti poté, co se na Pecku přivdaly a založily zde vlastní rodinu. Za tohoto předpokladu lze u převážné části vyprávění (č. 2–6) vysledovat existenci varovné bytosti do období 2. deennia 20. století, přičemž v některých případech je tato datace nesporná (minimálně č. 5, 6). Zrod peckovského bubáka proto můžeme směle klást minimálně na samý počátek 20. století. Nelze však vyloučit ještě starší původ, neboť se lze důvodně domnívat, že rodinné mezigeneračního podání v některých peckovských rodinách sahá hlouběji do minulosti, než lze v současné době vysledovat.

Velmi zajímavou je otázka místa vzniku a rozšíření folklorní tradice o Kumrausovi. Za současného stavu poznání a již torzálního charakteru dostupné pramenné základny se jeví nejpravděpodobnějším, že se jednalo o folklorní postavu spjatou ryze nebo v převážné míře s prostředím městečka Pecky, kde se tato nadpřirozená bytost i zrodila. Jak dokládá vyprávění č. 8 situované do vsi Stupná, počítat je třeba i s případným přesahem tradice do přilehlých obcí. V tomto ohledu ale zatím postrádáme jakékoliv bližší údaje.

Výraznou vitalitu si tradice o dětském bubákově podržela v některých peckovských rodinách až do 70.–80. let 20. století (č. 1, 4). V přilehlé obci Stupná evidujeme jeden případ jejího výskytu ještě v druhé polovině 90. let (č. 8). V současnosti tvoří výše dokumentovaná vyprávění již jen součást latentního folklorního repertoáru. Výjimkou je pouze rodina Hetfleischova, kde respondent strašil Kumrausem své vnuky ještě v roce 2015, zde však byla folklorní tradice translokována z mateřského prostředí městečka Pecky do nedaleké Nové Paky (viz pasportizace č. 6).

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Nejpozději počátkem 20. století se v malém podkrkonošském městečku Pecka v severovýchodních Čechách, v regionu, jímž procházela česko-německá jazyková hranice, zrodila lokální varovná bytost, dětský bubák s neobvyklým jménem Kumraus. Jeho jméno vzniklo z rozkazovacího způsobu německého slovesa (*he*)*rauskommen* — *vyjít ven*. Sousloví „Komm raus!“ — „Pojď ven!, Vylez ven!, Vylez!“, jímž se v místních německých rodinách přivolával na nezbedné děti bubák, resp. přivolávala numinózní bytost obecně, přešlo ve stejném kontextu do českého jazykového prostředí, kde se z běžného německého imperativu stalo hrůzostrašně znějící vlastní jméno nově vzniklé nadpřirozené bytosti, bubáka Komrause/Kumrause, kterým byly posléze strašeny české děti. Zda byl prvotní formou jména varovné bytosti spisovný tvar Komraus, jenž byl dále komolen, nebo jím byl od samého začátku pravděpodobně nářeční tvar s výraznou aspirací „kch“ — Kchumraus či Kumraus, který se dnes jeví jako nejfrekventovanější, nelze spolehlivě rozhodnout. Jméno variovalo do forem Kchumraus, Kumraus, Chumraus, Komraus, Komrauc. Charakteristickým rysem dětského strašidla byla naprostá absence jakékoliv konkrétní podoby. Dospělí dětem nikdy bubákovu podobu nespécifikovali, Kumraus byl pouze abstraktní pojem, jméno nahánějící hrůzu samo o sobě při pouhém vyslovení a podněcující strachem zjitřenou dětskou imaginaci. Strašidlo vystupovalo paralelně ve dvou polohách, buďto jako nadpřirozená bytost úzce spjatá se soumrakem a varující děti před pobytem venku v zakázaný čas, nebo jako bubák přicházejícího dle momentální potřeby rodičů kdykoliv během dne. Doloženo je i pro dětské bubáky tolik příznačné situování Kumrause do temných sklepních prostor rodinných domů. Dětem hrozilo, že si pro ně Kumraus přijde, sebere je a odnese, v krajním případě sežere. Městečko Pecka je s největší pravděpodobností místem vzniku této varovné bytosti a současně místem jejího hlavního výskytu. Byť je třeba počítat s jistým přesahem folklorní tradice do okolních obcí, za současného stavu poznání se postava Kumrause zdá být peckovským specifíkem. Svoji vitalitu prokazovala tato lokální folklorní tradice prakticky po celé 20. století, v době autorova terénního folkloristického výzkumu v letech 2017–2018 však povědomí o existenci peckovského bubáka zůstávalo již jen jako součást latentního repertoáru posledních pamětníků. Z jazykového hlediska je postava Kumrause nejen zajímavým případem pozoruhodné geneze démonické bytosti, ale rovněž jedním z mála živých dokladů dřívější přítomnosti německého jazykového i etnického elementu v mikroregionu Peckovska, vymizelého po skončení druhé světové války. Jméno nadpřirozené bytosti představuje ojedinělý doklad dřívější česko-německé jazykové hranice i samotného lokálního německého dialektu. Nejen z těchto důvodů lze folklorní tradici o Kumrausovi právem pokládat za nezanedbatelnou a nedílnou součást kulturního dědictví zdejšího regionu.

PECKOVSKÝCH JEDENÁCT – NÁVRAT KUMRAUSE

V březnu 2018 vyšel na stránkách regionálního periodika *Listy Peckovska* autorův popularizující článek (Kracík 2018), jehož cílem bylo mimo jiné dostat zanikající folklorní tradici do širšího povědomí místní veřejnosti a přispět tak k jejímu zno-

OBR. 2 Pivní etiketa 11° světlého ležáku Peckovský Kumraus.

vuoživení. Publikace předběžných výsledků autorova výzkumu se nečekaně setkala s jednou zcela originální a milou odezvou, s níž přišla kronikářka městečka Pecky paní Věra Kociánová. Její manžel, pan Zdeněk Kocián, v té době připravoval originální recepturu peckovského piva, jehož výrobu si u něj zadal peckovský Spolek Bezdrůžic, z. s. V květnu 2018 byl pod dohledem Zdeňka Kociána uvařen v pivovaru Tambor ve Dvoře Králové nad Labem jedenáctistupňový světlý ležák nazvaný Peckovských jedenáct, jenž byl slavnostně uveden do prodeje v rámci 16. ročníku benefičního festivalu hudby a divadla Pecka 2018 dne 29. 6. 2018. Ze zhruba 5 500 l bylo cca 1 000 l světlého ležáku lahvováno hned se třemi různými pivními etiketami, z nichž jedna byla ale velmi výjimečná. Přibližně čtvrtina lahví byla totiž z podnětu Věry Kociánové opatřena svým vlastním názvem „Peckovský Kumraus“ a tomu odpovídající pivní etiketou v podobě černé kaňky jakožto symbolického zpodobnění bubáka, který sice nemá konkrétní formu, ale každý si v takto provedené černé kaňce jeho strašidelnou podobu zcela jistě najde (obr. 2). Autorkou zdařilého námětu pivní etikety byla Věra Kociánová, grafického zpracování se zhostil Zdeněk Kalenský. Pivo bylo v prodeji do konce srpna 2018 výhradně v prodejním stánku — dřevěné maringotce Věry Kociánové, stojící přímo pod hradem Pecka. Projekt várky Peckovských jedenáct se ukázal být velmi úspěšným, na čemž se částečně podílel historický fakt, že od roku 1926, kdy zanikl peckovský pivovar, to bylo poprvé, kdy měla Pecka opět vlastní pivo, na které byli nyní místní obyvatelé hrdí. Ze dvou názvů a tří různých etiket sklídl největší úspěch právě Peckovský Kumraus, na jehož jméno se místní lidé i návštěvníci hradu ptali a rádi si nechali o jeho významu vyprávět. V duchu lidové variace pak měli i tendenci komolit název na Kumrajs (srovnej s č. 2). Vzhledem k úspěšnosti původně jednorázově zamýšleného projektu se zdá být pravděpodobné, že napřesrok se na Pecce bude opět prodávat nově uvařená peckovská jedenáctka, a doufejme, že opět pod líbivým názvem Peckovský Kumraus. Nakolik však zůstane Kumraus součástí komunitivní paměti peckovských obyvatel ve své původní roli, tedy zda se opět stane obávaným dětským bubákem, kterým budou na Pecce dospělí strašit své děti, to ukáže až budoucnost.

LITERATURA

- Číp, Fr. 1927. „Pověsti, pohádky a lidový humor.“ Pp. 845–900 in *Novopacko. Vlastivědná monografie okresu*. Díl 2. Nová Paka: Okresní školní výbor a kulturní odbor učitelské jednoty Budeč.
- Janeček, P. 2006. *Černá sanitka a jiné děsivé příběhy: Současné pověsti a fámy v České republice*. Praha: Nakladatelství Plot.
- Jech, J. 1971. „Poznámky k jednotlivým povídkám.“ Pp. 411–483 in Kubín, J. Š. *Lidové povídky z Podkrkonoší II: Úkrají východní*. 2. vydání. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění. Edice Lidové umění slovesné, řada A, sv. 20; Folkloristické dílo Josefa Štefana Kubína, sv. 3.
- Jech, J. 2008. *Krkonoš: Vyprávění o vládci Krkonošských hor od nejstarších časů až po dnešek*. Praha: Nakladatelství Plot. Edice Fabula, sv. 1.
- Kracík, P. 2018. „Koukejte chrápat, nebo na vás přijde Kumraus a sežere vás!“ *Listy Peckovska: Časopis přátel Harantova městečka a okolí* 28 (1): 22–23. Pecka: Úřad městyse Pecky.
- Kubín, J. Š. 1926. *Lidové povídky z českého Podkrkonoší. Úkrají východní*. Kriticko-bibliografickým komentářem opatřil Jiří Polívka. Praha: Česká akademie věd a umění. Rozpravy České akademie věd a umění, třída III., číslo 62.
- Kubín, J. Š. 1971. *Lidové povídky z Podkrkonoší II: Úkrají východní*. 2. vydání. K vydání připravil, poznámkami, doslovem, seznamem místních jmen a slovníčkem opatřil Jaromír Jech. Praha: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění. Edice Lidové umění slovesné, řada A, sv. 20; Folkloristické dílo Josefa Štefana Kubína, sv. 3.
- Lejdar, J. 1927. „Lidové nářečí na Packu.“ Pp. 830–844 in *Novopacko. Vlastivědná monografie okresu*. Díl 2. Nová Paka: Okresní školní výbor a kulturní odbor učitelské jednoty Budeč.
- Luffer, J. 2014. *Katalog českých démonologických pověstí*. Praha: Academia.
- Siwek, T. 1996. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity — Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis č. 97.
- Siwek, T. 1999. „Příspěvek ke zkoumání etnické hranice.“ *Geografie: Sborník České geografické společnosti* 104 (1): 1–12.
- Turčín, O. 2001. „Vidochov a Stupná.“ *Muzejní noviny* 20: 1–7. Jičín: Okresní muzeum a galerie v Jičíně.
- Uther, H.-J. 2011. *The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography: Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*. Part I: Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales, and Realistic Tales, with an Introduction. Second printing. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica. FF Communications 284.

Pavel Kracík (1976) je folklorista a archeolog působící jako nezávislý badatel. Středem jeho dlouhodobého zájmu je dokumentace a výzkum folklorních narácí Jičínska. V rámci tohoto regionu realizuje terénní sběry folklorního materiálu, jejichž výsledky zatím publikoval v několika studiích. Kromě toho se ve své publikační činnosti věnuje regionální historii.